

Om Pål Johansen og Beret Johansdotter på Øya

Øya ligger vest på Dolmøya, på yttersida ut mot Frøyfjorden. Det er egentlig ikke ei øy for seg sjøl, men området rundt ei halvøy, som blir kalt Øya.

Øya var en husmannsplass, som hørte Dolm prestegård til, og i de skriftlige kildene på 1700-tallet blir plassen ofte kalt Dolmøya (= øya som hørte Dolm til). For den som ikke er lokalkjent kan dette virke litt forvirrende, etter som vi i dag bruker navnet Dolmøya på heile den langstrakte øya mellom Hitra og Frøyfjorden. Like øst for Øya ligger Mattesvika, som også var en av de mange husmannsplassene under prestegården.

Det bodde vanligvis to husmannsfamilier på Øya, og kanskje en eller to i Mattesvika. I 1700-tallskildene hender det at det ikke blir skilt mellom disse to plassene, fordi de ligger så tett sammen. Og det gjør det ikke mindre komplisert for den som ikke er lokalkjent i området.

Den 1. november 1782 var det et par som etter datidas skikk ble trulova med vitners nærvær i Dolm kirke på Hitra. Det var Pål (=skrives Povel) Johansen Øya og Beret Johansdotter. Som vitner står Tørres Mattesvika og Ola Johansen Mortensvika oppført i kirkeboka. De to vitnene kjente det unge paret godt: Tørres hadde vært Beret sin nabo gjennom alle år, og Ola var bror til Pål. Tredje juledag samme året gifta de seg i Dolm kirke. På Kristi Himmelfarts dag – den 29.mai – 1783 ble parets eldste sønn Peder, døpt i Dolm kirke, og blant fadderne var barnets morfar, moster og farbror (henholdsvis Johan Øya, Gunnhild Øya og Ola Mortensvika). Pål og Beret fikk ti år sammen som husmannsfolk på Øya. I løpet av den tida fikk de flere barn, og fire av disse "levde opp", som folk sier her: Brødrene Peder og Johannes og søstrene Anna og Johanna. Johannes var ennå ikke årsgammel da far Pål plutselig dør. Det må ha skjedd høsten 1792 eller våren 1793. Vi finner ikke begravelsen innført i kirkeboka, og det kan tyde på at Pål mista livet på sjøen og aldri ble funnet igjen. Slikt var langt fra uvanlig i de dage. Så satt altså Beret igjen som husmannskjerring på Øya med fire unger på ti, sju, fem og ett år. Og hva skulle hun gjøre? Gifte seg på nytt, selvfølgelig. Snarest mulig. Ny forsørger for seg og ungene. Det dukker opp en kar fra Trondheim, Bent Bentsen heter han. Han tar hun. Først må det etter loven holdes arveskifte etter Pål, der boet deles mellom henne og ungene. Det skjer i juli 1793, og det blir faktisk litt til deling. Pål og Beret har klart seg bra.

Skjærtorsdag 1794, det er den 17.april, blir Bent Bentsen og Beret Johansdotter på Øya trulova, og den 10.juni blir de to gift i Dolm kirke. Og da hasta det for så vidt, for allerede 20.oktober samme år ble deres første barn født. Han ble døpt i Dolm kirke 1.november 1794, og som seg hør og bør fikk han navnet Pål, oppkalt etter moras første mann. Seinere fikk Bent og Beret flere barn, men det er ei anna historie.

Det var altså Beret som knytta familien til plassen Øya. Hun var født der i 1758, og ble døpt i Dolm kirke 20.juni samme året. Foreldra var Johan Iversen og Ane Amundsdotter. De var kommet til Øya et par år før. Tidligere hadde de vært leieboere på gården Melland på Hitra, og her bodde de da de fikk sitt første barn, datra Gunnhild, i 1754. De trulova seg i Dolm kirke 1.juli 1753, og de gifta seg der 21.oktober samme år.

Da Pål Johansen gifta seg med Beret i 1783, hadde han ikke reist så langt for å finne brura si. Han kom fra husmannsplassen Mortensvika. Dette var husmannsplass under gården Hopen. Mortensvika ligger vakkert og lunt til vest i Dolmsundet, med utsikt til Dolmøya og Hjertøya i nord. Her ble Pål født i 1756, og døpt i Dolm kirke 5.september det året. Foreldrene var Johan Pedersen Mortensvika og Johanna Johansdotter. Da de trulova seg i Dolm kirke 1.mars 1744 er Johannas patronymikon Johannsdatter, men både da de gifta seg den 11.oktober samme år og ved seinere innførsler, står det Johansdatter i kirkeboka. Og da de gifta seg, hvor bodde de da? Jo, på Øya! Dit sønnen Pål nesten 40 år seinere skulle finne seg kone og bli husmann. Johan og Johanna i Mortensvika fikk også mange barn, så her er det mulig å grave seg ned i ei ganske omfattende familiehistorie.

Johannes Pålsen Øya var som tidligere nevnt bare spedungen da han mista faren sin i 1792/93. Flere kilder oppgir fødselsåret hans til 1792, men jeg har ikke klart å finne dåpen hans innført i kirkeboka for det året. En glipp kunne nok forekomme også hos prestene i den tida, og det er nettopp det jeg trur har skjedd her. Den 24.juni 1792 er nemlig "Povel Øyens og Jens Hestnæsses Hustruer" oppført som kirkegangskoner i kirkeboka. Det betyr at det var første gang de møtte til gudstjeneste etter at de hadde fått barn – en slags kirkelig rensete. Verken Pål eller Jens har fått dåpsbarn innført i kirkeboka i 1792. At Johannes Pålsen ble født det året er imidlertid et ubestridelig faktum. Sokneprest Otto Stub sin "miss" får vi ha ham unnskyldt.

La oss også tilgi den seinere sokneprest Brodtkorb at også han gjorde en kirkebok-feil, som nesten (men bare nesten) bidro til at denne slektshistorikken havna ut på viddene og ut i det store intet. Saken er denne: Da presten Tobias Brodtkorb den 25.mars 1821 satt på sitt kontor i Dolm prestegård og møysommelig førte inn din tippoldemors dåp i kirkeboka for Hitra, så gjorde han alt riktig – bortsett fra en ganske vesentlig detalj. Barnets navn: "Berethe". Riktig. Fødselsdatum: "3de Jan. 1821". Riktig. Faderens navn: "Johannes Paavelsen Norddolm". Riktig. Moderens navn: "Christianna Andersdr". Feil! Tobias Brodtkorb var en gammel og syk

mann. Alltid frøs han. Kroppen og handa skalv, verre og verre for hvert år. Hørselen var så som så. Husken begynte å skranke. Han visste nok at kona til Johannes Pålsen på gården Norddolm het Catharina, men så kom han i skade for å skrive Christianna i stedet. Og dette holdt på å sette oss på villspor. Det er en klar formildende omstendighet at da sønnen til Tobias, presten Christian Johannes Brodtkorb, konfirmerte Beret Johannesdatter i Dolm kirke den 23.oktober 1836, så skriver han riktig navn på både mor og far: "Gm (=gårdmann) Johannes Paulsen og Catarine Andersdatter". Johannes Pålsen fra husmannsplassen Øya gifta seg nemlig med Katarina Andersdotter Norddolm i 1817. De fikk sitt første barn, Kornelius, 5.juli 1818, og de var da leieboere på Norddolm. Deres andre barn var altså din tippoldemor Beret, og deres tredje barn Peter, ble født 2.januar 1824. Både på Kornelius og Peter står morsnavnet Katarina oppført i kirkeboka, så herom kan det ikke herske tvil. Din tipp-tipp-oldemor het Katarina Andersdatter og kom fra gården Norddolm, som ligger på nordenden av Dolmøya, fantastisk flott ved Norddolmsvågen – en nesten innelukka liten fjord. Vi snakker her om en av de vakreste idyller på hele norskekysten!

Katarina Andersdotter ble født på Norddolm 28.august 1795.